

PYHÄT LITURGISESSA ELÄMÄSSÄ

TM Heikki Alex Saulamo

“Alkuperäisen kauneuden ihanuuden koristamina te, pyhät, olitte ikään kuin vakaita valon lähteitä kirkon taivaalla, jota te kaikki kaunistatte omassa maassanne.” Tässä kaikkien pyhien sunnuntain kirkkoveisussa pyhät kuvataan ikään kuin tähdiksi, jotka kaunistavat Kirkon taivaan. Tarkoituksena on tämän esitelmän puitteissa hieman tarkastella tuota tähtitaivasta.

Kuten tiedämme, tähtitaivas on huikean upea näky, ja se korostuu esimerkiksi täällä Valamosa, koska ulkona sähkövalot eivät häiritse näkymää. Kuitenkin, kuten Jumalan valtakunta on mittaamattomasti jotakin maallista valtakuntaa kauniimpi, samoin on pyhien tähtitaivas verrattomasti aineellista tähtitaivasta häikäisevämpi. Mistä sitten voimme löytää pyhien tähtitaivaan? Kristuksen sanojen mukaan Jumalan valtakunta on sisäisesti meissä (Luuk. 17:21, vuoden 1938 käännös), ja pyhien tähtitaivas on osa tätä valtakuntaa. Valitettavasti meistä ainaakaan suurin osa ei pyhien tähtitaivasta juurikaan havaitse, sillä sisäinen silmämme ei synnin keinovalojen sumentamana näe hyvin. Niinpä emme useinkaan tunne pyhiä edes siinä määrin kuin ulkoisen taivaan tähtiä. On kuitenkin paikka, jossa mekin hengellisesti heikkonäköiset voimme saada jotakin kokemusta pyhien tähtitaivaasta. Tämä paikka on Kirkkomme pyhät jumalanpalvelukset, jossa pyhien maailma esimerkiksi veisujen ja ikonien kautta tuodaan koetavaksemme. Tosin myös kirkko-observatoriossa pyhien tähtitaivaan katselu edellyttää sisäisten aistien terävöittämistä ollakseen hedelmällistä. Ilman sitä saatamme ehkä tunnelmoida ja tarkkailla asioita ulkonaisesti, mutta Jumalan valtakunta pyhineen jää vieraaksi.

Paras tapa tutkia pyhien tähtitaivasta on siis mennä kirkko-observatorioon. Joskus voi silti olla hyödyllistä muutenkin pohtia näitä asioita, sillä se voi auttaa meitä korjaamaan vioittuneiden hengellisten aistiemme aiheuttamia vääriä käsityksiä ja vahingollisia asenteita. Samoinhan, jos katsomme taivaalla olevia tähtiä, osaamme hahmottaa asiaa paremmin, mikäli tiedämme jotakin tähtien etäisyydestä, koosta ja nopeudesta. Näin on myös pyhien tähtitaivaan kohdalla, etenkin kun hengellinen silmämme on vioittunut ja saattaa taittaa valoa virheellisesti ja aiheuttaa näköharhoja. Koska Kirkolla on kokemukseen perustuvaa tietoa hengellisestä taivaasta, voimme käyttää sitä ymmärtääksemme paremmin asiaa, josta oma kokemuksemme on hyvin vajanainen. Tämän asian merkitys korostuu, kun muistamme, että meidänkin elämämme tarkoituksena on vähä vähältä pyhittyä ja kirkastua, jotta voisimme itsekin iankaikkisuudessa liittyä tuohon tähtien joukkoon iloitsemaan Jumalan luomattomassa valossa.

Eräs pyhien tähtitaivaasta Kirkolla olevaa kokemusta aivan erityisellä tavalla julistava päivä on Kaikkien pyhien sunnuntai, jonka teksteistä alussa lainaamani otekin oli peräisin. Tuota juhlaa vietetään ensimmäisenä helluntain jälkeisenä sunnuntaina. Sen tekstit ovat hienoja ja juhlan alku juontaa juurensa Kirkon varhaisille vuosisadoille. Tämän juhlan veisujen kautta voimme pienessä määrin saada aavistusta pyhien tähtitaivaan jumalallisesta kirkkaudesta, minkä vuoksi keskitynkkin sen tekstien tarkasteluun.

Marttyyrius pyhyiden esikuva ja perusta

Kaikkien pyhien sunnuntain tropari kuuluu seuraavasti: “Kirkkosi puettuna ikään kuin purpuraan ja hienoon pellavaan, koko maailman marttyyrien vereen, huutaa heidän kauttansa sinulle, oi Kristus Jumala: Anna kansallesi ylhäältä armosi, lahjoita valtakunnallesi rauha ja sie-luillemme suuri laupeus.” Ensimmäisenä huomiomme saattaa kiinnittyä seikkaan, että kaikkein keskeisimmässä juhlan veisussa, troparissa, puhutaan marttyyreista, eikä kaikista pyhistä.

Tämä sama marttyyrien korostus näkyy juhlan veisuissa yleensäkin, vaikka myös kaikkien pyhien teema tulee niissä esiin. Historiallisesti tämä marttyyriuden korostus selittyy sillä, että alun perin varhaisvuosisatoina tämä juhla oli juuri marttyyrien juhla, mistä se sitten kehittyi kaikkien pyhien juhla. Marttyyriuden korostus ei kuitenkaan ole vain historiallisesti mielenkiintoinen seikka, vaan se kertoo jotakin pyhyiden luonteesta. Kristus julisti, että se, joka tässä ajassa kadottaa elämänsä Hänen tähtensä, pelastaa sen iankaikkisuuteen (Matt. 16:25). Kaikki pyhyys on seurausta elämän antamisesta – “kadottamisesta” – Jumalalle, sillä Jumala yksin on pyhä. Tämä tarkoittaa, että pyhyys on aina osallisuutta Jumalaan. Siksi Jumalalle omistaminen ja omistautuminen eli toisin sanoen uhraaminen ja uhrautuminen ovat tie pyhyteen. Marttyyreissa tämä uhri toteutui kaikkein konkreettisimmalla tavalla, kuten litaaniastikiira julistaa: “Rohkeat marttyyrit kantoivat kaikista maan ääristä Jumalalle hengelliseksi uhriksi ruumiinsa kärsimyksen, tuskan ja nuoruutensa.”

Voimmekin ajatella muut pyhien kategoriat ikään kuin marttyyriuden sovelluksina: Apostolit luopuivat kaikesta, seurasivat Kristusta, julistivat Evankeliumia ja sen vuoksi uhrasivat henkensä. Askeetti-isät ja -äidit uhrasivat kilvoituksiensa ja vaivojensa kautta elämänsä Jumalalle. Pyhät esipaimenet uhrautuivat laumansa puolesta ja omistautuivat yksinomaan Kristuksen lampaiden kaitsemiseen. Jumalansynnyttäjä Maria, pyhistä suurin, uhraisi itsensä Jumalalle koko ihmiskunnan pelastuksen tähden. Hänen uhrivalmis ja monille siunaukseksi koitunut elämänsä on lyhyesti kuvattu hänen antamassaan vastauksessa arkkienkeli Gabrielille, joka toi hänelle viestin siitä, että hänestä tulee Herran äiti: “Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtuukoon minulle niin kuin sanoit” (Luuk. 1:38). Pyhydessä on kyse juuri siitä, että elämä omistetaan täydellisesti Jumalalle. Pyhyys on siis aina marttyyriutta ja sen vuoksi marttyyrius on pyhyiden esikuva ja perusta.

Tätä pyhyiden marttyyriluonnetta korostaa myös se, että tie pyhyteen tässä ajassa kulkee aina kärsimyksen kautta, vaikka se ei kuolemaan saakka veisikään. Pyhyiden ja kärsimyksen yhteenkuuluvuuden voimme tajuta juuri marttyyriudesta käsin, sillä kärsimyksen kiitollinen ja nöyrä hyväksyminen on yhdenlaista elämästä luopumisesta ja elämän uhraamisesta. Pyhät ovat kärsimysten kaunistamia Jumalalle otollisia uhreja, kuten eräässä juhlan veisussa lauletaan: “Herra on tehnyt ihmeellisiksi pyhänsä maan päällä, sillä he ovat saaneet ruumiiseensa Hänen kärsimystensä merkit, ja niiden koristamina he ovat sangen kauniita. Veisuin ylistäkäämme heitä alttiina uhreina, kuihtumattomina kukkina, kirkon vakaina tähtinä.”

Pyhät taivaallisina välittäjinämme

Toisessa kohdin pyhistä taas lauletaan: “ – he, maan asukkaat, ovat liittyneet taivaan asukkaisiin ja Kristuksen armosta kärsimällä saavuttaneet ikuisen elämän.” Marttyyriuden hengen korostamisen ohella tämä veisu tuo etemme toisenkin ulottuvuuden aiheeseemme. Pyhät “ovat liittyneet taivaan asukkaisiin”. Annettuaan elämänsä Jumalalle pyhistä tuli Jumalan omaisuutta, mikä tarkoittaa, että heistä tuli Jumalan hallintavallan alaisia ihmisiä, Jumalan valtakunnan asukkaita.

Eräs Jumalan valtakunnan keskeinen ilmestymisen muoto on Luomaton Valo, joka ortodoksisen käsityksen mukaan on Jumalan armo eli toisin sanoen Jumala itse sellaisena, kuin Hän tulee yhteyteen luotujensa kanssa. Jumalan valtakunnassa pyhät loistavat tätä Jumalan valtakunnan valoa, siksihän he juuri ovatkin tähtiä Kirkon taivaalla. Tätä kanoni julistaa seuraavasti: “Oi pyhät, Jumalan läheisyyden jumaloitava heijastus ja sanomattoman kunnian säteet valaisevat teidät, ja olette täynnä ymmärryksen ylittävää kirkkautta, jumalallista iloa ja riemua. Niin te olette itsekin jumalaisia ja suuresti ylistätte Kristusta kaikkina aikoina.”

Tämä pyhien osallisuus Jumalan valtakunnan valoon näytetään meille hienolla tavalla ikoneissa, noissa ikkunoissa, joiden kautta voimme hieman nähdä pyhien taivasta ja jotka oleellisesti kuuluvat yhteen liturgisen elämän kanssa: kirkkorakennushan on täynnä ikoneita. Ikoneissa kaikki on täynnä valoa, ja erityisesti se loistaa pyhien kasvoista. Näinhän on tapahtunut monien pyhien kohdalla silminnähtävästi jo maallisen elämän aikana. Tätä valoa pyhät loistavat meille Kirkossa kuolemansa jälkeen entistä kirkkaammin, ja heidän välityksellään me tulemme osallisiksi siitä eli Jumalan armosta. Pyhien kautta Jumalan valtakunta tulee läsnä olevaksi. Tätä ajatusta julistaa kanoni neljännessä veisussa: “Nyt te olette perineet valtakunnan ja olette uskoville parannuksen lähde” ja: “Oi pyhät, osoittauduttuanne monivaloisiksi tähdiksi te kirkastatte kirkon taivaan monin armolahjoin ja erilaisin hyvyyksin – – .” Ja edelleen toisessa veisussa, jota jo edellä osittain lainasin, sanotaan pyhistä: “ – – he, maan asukkaat, ovat liittyneet taivaan asukkaisiin ja Kristuksen armosta kärsimällä saavuttaneet ikuisen elämän. Nyt he kirkkaina tähtinä valaisevat meitä ja rohkeasti rukoilevat meidän sielujemme puolesta.”

Pyhät valaisevat ja vuodattavat parannusta Jumalan armolla, mikä perustuu siihen, että he rukoilevat meidän puolestamme ja heidän rukouksensa on vahva, koska he ovat lähellä Jumalaa. Tässä voimme palata alussa lainaamaamme juhlan tropariin, jossa siis sanottiin: “Kirkkosi puettuna ikään kuin purppuraan ja hienoon pellavaan, koko maailman marttyyrien vereen, laulaa heidän kauttansa sinulle, oi Kristus Jumala: Anna kansallesi ylhäältä armosi, lahjoita valtakunnallesi rauha ja sieluillemme suuri laupeus.” Kirkko, joka on puettu marttyyrien vereen, siis laulaa – kreikkalaisen tekstin mukaan suorastaan huutaa – *heidän kauttansa* Kristukselle. Toisin sanoen marttyyrien ja kaikkien pyhien kautta me Kirkkona ulotumme Kristuksen valtaistuimen eteen. Marttyyrit ja kaikki pyhät toimivat suunamme Jumalan edessä ja edustavat meitä siellä, sillä heistä on tullut taivaan asukkaita.

Pyhät sekä edustavat meitä Jumalan edessä että tuovat Jumalan valtakunnan ja sen valaisevan armon meille. Mutta eikö tämä ole ristiriidassa sen kanssa, että Uuden testamentin julistuksen mukaan Kristus on ainoa välittäjä ihmisen ja Jumalan välillä (1. Tim. 2:5)? Lisäksi ortodoksinen Traditio nimenomaan korostaa, että Kristus yhdisti Jumalan ja ihmisen, koska Hän on ihmiseksi tullut Jumala. Tätä kysymystä selventää meille kanonin kuudes veisu: “Valtias, kun pyhät löysivät Siionista horjumattomaksi tueksi sinut, ikään kuin perustukseksi lasketun kunniaan ja valitun kulmakiven, he rakentuivat sinuun valittujen kivien tavoin.” Pyhät ovat siis rakentuneet osaksi Kristus-kulmakiveä (ks. myös 1. Piet. 2:4–6). Vielä keskeisempää ilmausta käyttäksemme pyhät ovat tulleet osaksi Kristuksen ruumista. Paavalin opetuksen mukaanhan me kutsumme Kirkkoa Kristuksen ruumiiksi, koska Kirkon osallisuuden ytimenä on osallisuus Kristuksen Ruumiiseen ja Vereen Pyhässä Ehtoollisessa (1. Kor. 10:17–18). Pyhät eivät ole siis mitään erillisiä armon kanavia Kristuksen ulkopuolella, vaan osaksi Kristuksen ruumista kasvaneina he tuovat Kristuksen läsnä olevaksi. Kristus sanoi itse tästä asiasta: “Pysykää minussa, niin minä pysyn teissä” (Joh. 15:4). Saman asian ilmaisee pyhä apostoli Paavali näin: “En enää elä minä, vaan Kristus elää minussa” (Gal. 2:20).

Pyhät eivät siis ainoastaan rukoile meidän puolestamme, vaan he muodostavat kanssamme yhden Kirkon ja ovat siten samaa Kristuksen ruumista meidän kanssamme. Koska he ovat koko elämänsä Kristukselle uhraamalla päässeet lähelle Jumalaa ja tulleet Jumalan täyttämiksi, heidän kauttaan Jumala lahjoittaa armonsa meillekin. Kuten varpaassa oleva tulehdus paranee suun kautta otettavien lääkkeiden avulla, niin Jumalan ylitsevuotava armo vuodattuu pyhien kautta meille, jotka olemme syntiemme takia vielä etäällä Jumalasta.

Pyhät sanan ja oikean opin kylväjinä

Siitä, mikä asema marttyyreillä ja kaikilla pyhillä on Kirkossa, kertoo avuksihuutostikiira seuraavasti: “Oi marttyyrien jumalallinen joukko, kirkon perustus, evankeliumin täyttymys! Te toteutitte Vapahtajan sanat, sillä te olette sulkeneet tuonelan portit, jotka oli avattu kirkkoa vastaan. Vuodattamanne veri kuivatti epäjumalten juomauhrit, teidän uhristanne kasvoi uskovien täyteys. Te hämmästyitte enkelit ja nyt seisotte seppelöitynä Jumalan edessä. Rukoilkaa lakkaamatta häntä sielujemme puolesta.” Pyhät ovat veisun mukaan ei sen vähempää kuin Kirkon perustus. Heistä kasvoi uskovien täyteys, sillä he toteuttivat uskon omistautumalla Jumalalle. Heistä tuli Evankeliumin täyttymys, sillä he seurasivat Kristusta Jumalan valtakuntaan. Toteuttaessaan uskon he saattoivat myös rohkeasti saarnata sitä. Tästä juhlan tekstit puhuvat seuraavasti: “Vapahtajan opetuslapset, uskonsa ansiosta Jumalan armoittamat puhujat ja Hengen välikappaleet, kulkivat maan ääriin ja kylvivät pyhää sanaa ja oikeaa oppia. Heidän kylvöstään versoivat Jumalan, kasvunantajan armosta pyhien joukot – – .”

Uskonsa kautta pyhät tulivat Pyhän Hengen välikappaleiksi ja siten he kykenivät kylvämään pyhää sanaa ja oikeaa oppia, josta versoo kaikkalainen pyhyudessa kasvaminen. Tämä näkökulma auttaa meitä eräässä aikamme keskeisessä ongelmassa. Saatamme nimittäin usein olla ymmällä siitä, kuinka Kirkon usein vanhentuneelta näyttävää opetusta tulisi toteuttaa nykyaikana, kun maailma yhä selvemmin toimii aivan päinvastaisessa hengessä. Jos siis haluamme tietää, mitä Kirkon opetus tarkoittaa käytännössä ja juuri nyt, mistä etsimme?

Juuri pyhissä ihmisissä ortodoksia tulee lihaksi ja näkyväksi. Kirkossa on kaikkina aikoina ollut pyhiä, joihin sopivat veisun sanat “kylvivät pyhää sanaa ja oikeaa oppia”. Apostoli Paavalin mukaan pyhät ihmiset ovat Pyhän Hengen temppeleitä (1. Kor. 3:16), eivätkä he enää elä itse, vaan Kristus elää heissä (Gal. 2:20). Sen vuoksi, kuten veisussa sanottiin, he ovat Kirkon perustus ja heissä näkyy, mitä on ortodoksisuus. Jumala lahjoittaa kullekin ajalle sen tarvitsemat pyhät. Useinkaan pyhät eivät ole olleet omana aikanaan suosittuja, vaan heitä on pidetty häirikköinä ja ties minä, sillä maailma ei kärsi kuulla heidän puhettaan eikä nähdä heidän esimerkkiään, koska se aiheuttaa piston sydämeen. Meidänkin aikanamme elää pyhiä. Oma asiamme sitten on, haluammeko etsiä ja kuunnella heitä, vai sysäämmekö heidät syrjään, koska heidän opetuksensa häiritsee totunnaista elämäämme. Heidän opetuksensa haastaa meidät ensisijaisesti sisällämme tapahtuvaan taisteluun Jumalan valtakunnan puolesta, joskaan tuolla tiellä ei voi välttyä ulkoisiltakaan vaivoilta.

Tämä pyhien esittämä haaste kohdentuu meihin erityisesti jumalanpalveluselämässä, vaikkamme useinkaan tule kiinnittäneeksi asiaan huomiota. Se ilmenee muun muassa siinä, että meille suitsutetaan kuten pyhille ikoneissa. Samoin ennen Ehtoollista meitä kutsutaan pyhiksi, kun pappi julistaa: “Pyhät pyhille!” Varhaisaikoina kaikkia Kirkon jäseniä kutsuttiin pyhiksi, eikä se ollut mikään kohteliaisuus. Kaikkien Kirkon jäsenten pitäisi olla pyhiä siksi, että kassteessa meidät on yhdistetty Kristukseen ja mirhavoitelussa olemme saaneet Pyhän Hengen. Pyhä Henki on kaikissa Kirkon jäsenissä, mutta kaikissa Hän ei saa tilaa toimia, sillä Jumala ei pakota ihmistä. Hän ei riko ihmisen vapaata tahtoa, sillä juuri vapaa tahto tekee ihmisestä luomistyön huipentuman ja Jumalan kuvan.

Pyhien kiitollisuus ja kiitollisuus pyhistä

Eräässä juhlan stikiiroista lauletaan: “ – – rohkeat marttyyrit kantoivat kaikista maan ääristä Jumalalle hengelliseksi uhriksi ruumiinsa kärsimyksen, tuskan ja nuoruutensa. Heitä mestattiin ja silvottiin, he ovat tulleet osallisiksi Kristuksen kärsimyksiin. Oi ihmisiä rakastava Herra, joka olet kärsimyksen palkinnoksi antanut heille voitonseppeleet, suo meidänkin otollisesti

seurata heidän jälkiään.” Jostakusta voisi olla omituista pyytää saada seurata tällaisia jälkiä, mutta niin me veisaamme. Tämä veisu asettaakin meidät eräässä mielessä seinää vasten, sillä joudumme kysymään itseltämme: moniko meistä veisaa täydestä sydäimestä, että saisi seurata marttyyrien jälkiä?

Huonoa – tai ainakaan mahdottoman huonoa – ei ole vielä se, jos huomaamme, ettei tuo toive nouse täydestä sydäimestä, sillä tämä huomio voi johdattaa meitä nöyryyteen, katumukseen ja sen tutkimiseen, mikä meitä sitoo väärällä tavalla tähän maailmaan. Sen sijaan huonoa epäilemättä on, jos kuvittelemme olevamme valmiita astumaan marttyyriuteen “milloin vain”, tai vaihtoehtoisesti, jos alamme nykyajalle tyypillisesti selittää, ettei tässä veisussa tarkoiteta sitä mitä sanotaan. Veisun sanoilla tarkoitetaan täyttä totta, sillä pyhät isät, jotka tosin varoivat ja varoittivat ylpeästi hakeutumasta marttyyriuteen, samalla toivoivat saavansa osakseen tuon kaikkein kirkkaimman kruunun ja tavan toteuttaa rakkaus Kristusta kohtaan. Marttyyrit ja kaikki pyhät asetetaan siis Kirkossa ikään kuin tienviitoiksi ja oppaiksi oikeanlaiseen elämään ja elämänasenteeseen. Alati he muistuttavat – niin veisuissa kuin ikoneissa – miten ja minne meidän tulisi kulkea, kuten tapahtuu kanonin ensimmäisessä veisussakin: “Riemuiten marttyyrit ottivat sinun ristisi ja vakaasti seurasivat puhtaan kärsimyksesi esimerkkiä.”

Tiellä marttyyrien elämänasenteeseen on ratkaisevan tärkeää kiitollisuus Jumalaa kohtaan. Se, joka kiittää, ymmärtää, että kiitoksen aihe on lahja ja tarkoitettu kunnioittavaa käyttöä varten. Siksi ihmisen tulisi oppia kiittämään Jumalaa kaikesta, jotta hän kasvaisi ymmärtämään kaikkien asioiden olevan Jumalasta lähtöisin ja tarkoitettu johtamaan ihmistä Jumalan valtakuntaan. Tämä kiittävä elämänasenne on perusta uhrautumiselle, ja kiittäminen ja uhraaminen ovatkin merkitykseltään hyvin lähellä toisiaan.

Pyhät ihmiset ovat yksi suurimmista Jumalan lahjoista ja kiitoksen aiheista meille syntisille. Tätä julistaa kanonin viides veisu: “Ihmisiä rakastava Vapahtaja, kun tänään näemme kirkkaudessa ja armon sammumattomassa valossa loistavan pyhiesi juhlijoukon, me ylistämme lakkaamatta veisuin hyvyytesi jumalallista ja runsasta rikkautta.” Pyhien ihmisten takia kannettu kiitos huipentuu Kirkon elämän sydämessä eli pyhässä liturgiassa. Siinä on kaksi toisiinsa liittyvää kohtaa, joissa tämä erityisellä tavalla näkyy: proskomidi ja pyhä eukaristia, joista viimeksi mainittu voidaan ymmärtää merkityksessä “kiitosuhri”. Proskomidissa, jossa pappi valmistaa Pyhät Ehtoollislahjat alkavaa jumalanpalvelusta varten, hän ottaa osasia leivästä myös pyhien ihmisten “kunniaksi ja muistoksi”. Pyhässä eukaristiassa, kun pappi on pyhittänyt Ehtoollislahjat Kristuksen Ruumiiksi ja Vereksi sekä anonut, että ne tulisivat osallistujille taivaan valtakunnan saavuttamiseksi, hän lukee rukouksen, jonka sanojen mukaan palvelus tuodaan Jumalalle “esi-isien, isien, patriarkkain, profeettain, apostolein, saarnaajain, evankelistain, marttyyrien, tunnustajain, itsensäkieltäjain ja jokaisen uskossa täydelliseksi tulleen vanhurskaan hengen edestä. – – Ja erittäin pyhimmän, puhtaimman, siunatuimman, kunniallisen Valtiattaremme, Jumalansynnyttäjän, ainaisen Neitseen Marian edestä.” Veisun “Totisesti on kohtuullista” jälkeen pappi mainitsee pyhän Edelläkävijä Johanneksen, pyhät apostolit, kyseisen päivän pyhän ja kaikki pyhät. Sen lisäksi, että Pyhät Lahjat kannetaan Jumalalle, jotta saisimme syntien anteeksiannon ja perisimme Jumalan valtakunnan osallisuudessa Kristuksen Ruumiiseen ja Vereen, ne siis kannetaan myös kiitokseksi jo “uskossa täydelliseksi tulneiden edestä.” Tässä kiitoksen kantamisessa erityisesti ilmenee se, että olemme yhtä Kirkkoa pyhien kanssa. Ehtoollinen on yhteys Kristuksessa Jumalan valtakuntaan, johon me pyrimme ja josta pyhät ovat jo täydesti osallisia. Tulemme siinä pyhien kanssa todellakin yhdeksi Ruumiiksi.

Nikolaos Kabasilas kirjoittaa eukaristian kiitosuhrista, että pyhiin ihmisiin kohdistuvan suuren rakkautemme vuoksi me pidämme heidän hyvyksiään ominamme ja onnittelemme heitä ikään kuin olisimme osallisia heidän kunniastaan. Niinpä iloitessamme heille annetuista hyvyksistä, me kannamme kiitosta niiden antajalle, minkä merkinä ovat Hänelle ojennetut uh-

rilahjamme. Edelleen Kabasilas selittää, että pyhille kaikkein suurin ilo on se, että heidän taikiaan Jumalalle kannetaan kiitosta eli että Jumala tulee ylistetyksi heidän tähtensä. Kun Vapahtaja ottaessaan vastaan tämän uhrin antaa meille vastauksena Ruumiinsa ja Verensä, pyhät ihmiset iloitessaan näistä uhrilahjoista enemmän kuin mistään, millä heitä kunnioitamme, asettavat itsensä kokonaan käyttöömme valmiina auttamaan kaikessa niin kuin tarvitsemme, sillä kaikin tavoin he seuraavat Herransa esimerkkiä.

Eukaristian ja pyhien yhteyteen viittaa hienolla tavalla vielä kanonin kuudennen veisun tropaari: “Kun Sinun kylkesi lävistettiin, siitä vuotaneista veripisaroista ja jumaloittavasta vedestä syntyi uusi maailma ja sinä, hyvän tekijä, Vapahtaja, kutsuit luoksesi kaikkien pyhien jumalallisen juhla joukon.”

Pyhien merkityksen vähättelyä

Eräs merkittävä aiheeseen liittyvä asia on vielä lopuksi syytä tuoda esiin. Pyhille ihmisille ja ehkäpä erityisesti Jumalansynnyttäjälle omistettuja rukouksia ja veisuja leimaa välittömyys ja täydellinen turvautuminen rakastettujen ihmisten apuun. Voi kuitenkin käydä niin, että niiden aikana tunnemme olomme kirkossa vaivautuneeksi, varsinkin silloin, kun läsnä on toisuskoisia. Me ikään kuin häpeämme pyhien kunnioittamista ja pelkäämme, että meitä syytetään pyhien palvonnasta. Tätä varauksellisuutta kuvastaa se, että me ortodoksit kertoessamme Kirkkomme suhteesta pyhiin tulemme usein korostaneeksi sitä, mistä asiassa ei ole kysymys. Painotamme, ettemme missään tapauksessa palvo pyhiä, ja me *vain* kunnioitamme heitä. Tähän on epäilemättä vaikuttanut ympäröivän kristillisperäisen kulttuurin kielteinen suhtautuminen pyhiin sekä halumme olla maailman silmissä moderneja ja fiksuja nykyihmisiä. Tällaiseen kuvaan ei sovi turvautuminen satoja vuosia sitten eläneisiin “kummajaisiin”.

Varauksellisuus kuitenkin tappaa suhteemme pyhiin. Kirkon kokemuksessa ensisijainen pyhien merkitystä kuvaava sana ei suinkaan ole “vain”. Jos Jumala itse iloitsee pyhistään ja on antanut heidät meille turvaksi ja puolustajiksi, on suorastaan synti suhtautua epäillen ja ikään kuin puoliteholla pyhiin ihmisiin. Tässä pätee Kristuksen sanat apostoleille: “Joka ottaa vastaan teidät, ottaa vastaan minut, ja joka ottaa minut vastaan, ottaa vastaan sen, joka on minut lähettänyt” (Matt. 10:40) ja: “Joka kuulee teitä, kuulee minua, ja joka hylkää teidät, hylkää minut” (Luuk. 10:16). Jos suhteemme pyhiin on halvaantunut, on suhteemme Kirkkoon ja sitä kautta Kristukseen halvaantunut. Pyhissä Kristus ilmestyy, Pyhä Henki saa heissä kasvot, ja Kirkon traditio tulee heissä lihaksi. Pyhät ovat Kirkon jäsenille isosiskoja ja isoveljiä ja Jumalansynnyttäjä Äiti, jonka turviin riennämme kuten pienet lapset. Eikä meidän todellakaan tarvitse pelätä, että Jumala olisi tästä syystä mustasukkainen heille.

Valamon kansanopiston seminaari “Kirkko ja pyhät” 13.10.2002